

RZECZPOSPOLITA POLSKA

PROKURATOR GENERALNY

PK VIII TK 10.2017

P 3/17

Warszawa, dnia **20** kwietnia 2017 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KAN CELARIA	
wpl. dnia	21. 04. 2017
L.dz.	L. zał.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skierowanymi przez Sąd Rejonowy w Ch. II Wydział Karny pytaniami prawnymi:

- **z dnia 20 stycznia 2017 r.:** „Czy art. 42 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2015r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015r., poz. 541) jest zgodny z:

- art. 10 w związku z art. 175 ust. 1 Konstytucji,
- art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- art. 31 ust. 3 Konstytucji

w zakresie, w jakim obliuguje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie skazania osoby prowadzącej pojazd za popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 Kodeksu karnego w związku z art. 178a § 1 Kodeksu karnego w sytuacji, gdy osoba ta była uprzednio skazana w warunkach określonych w art. 42 § 3 Kodeksu karnego?";

- **z dnia 18 stycznia 2017 r.:** „Czy art. 42 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2015r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015r., poz. 541) jest zgodny z:

- art. 10 w związku z art. 175 ust. 1 Konstytucji,

- art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- art. 31 ust. 3 Konstytucji

w zakresie, w jakim obliguje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa z art. 178a § 4 Kodeksu karnego w związku z art. 178a § 1 Kodeksu karnego?”

- na podstawie art. 42 pkt 7 oraz art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U., poz. 2072) -

przedstawiam następujące stanowisko:

- 1) **art. 42 § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (tekst jednolity - Dz. U. z 2016 r., poz. 1137 ze zm.) w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie skazania osoby prowadzącej taki pojazd za popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 Kodeksu karnego w związku z art. 178a § 1 tego Kodeksu w sytuacji, gdy za takie samo przestępstwo osoba ta, jako prowadząca pojazd mechaniczny, była już uprzednio skazana, jest zgodny z art. 10 ust. 1 w związku z art. 175 ust. 1 i w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;**
- 2) **art. 42 § 3 ustawy powołanej w pkt 1, w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa z art. 178a § 4 Kodeksu karnego w związku z art. 178a § 1 tego Kodeksu, jest zgodny z art. 10 ust. 1 w związku z art. 175 ust. 1 i w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji;**
- 3) **w pozostałym zakresie postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U., poz. 2072) - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.**

UZASADNIENIE

Postanowieniami z dnia 18 i 20 stycznia 2017 r., w sprawach oznaczonych odpowiednio: _____ oraz _____, Sąd Rejonowy w Ch. II Wydział Karny (dalej: Sąd pytający lub Sąd Rejonowy) wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniami prawnymi, przytoczonymi na wstępie niniejszego stanowiska.

Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego wyżej wymienione pytania prawne zostały połączone - z uwagi na tożsamość przedmiotu sprawy - w celu łącznego rozpoznania pod wspólną sygnaturą akt P 3/17.

Pytanie prawne z dnia 20 stycznia 2017 r., które do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęło jako pierwsze, zostało sformułowane na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

W sprawie o sygnaturze akt _____ przed Sądem Rejonowym w Ch. toczy się postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności karnej R _____ G. oskarżonego o popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. w związku z art. 64 § 1 k.k., które polegało na tym, że we wrześniu 2015 r. w C _____, będąc uprzednio skazanym wyrokiem Sądu Rejonowego w C _____ z 2012 r. za czyn z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. i art. 244 k.k. w związku z art. 11 § 2 k.k. na karę _____ pozbawienia wolności i przed upływem 5 lat od odbycia części tej kary oraz w okresie obowiązywania orzeczonego tym wyrokiem zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres _____, będąc w stanie nietrzeźwości, kierował w ruchu lądowym motorowerem.

Oskarżyciel publiczny, w ramach udzielonego głosu po zamknięciu przewodu sądowego w tej sprawie, wniósł o uznanie oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa, wymierzenie kary ograniczenia wolności, orzeczenie środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego, a

ponadto o orzeczenie środka karnego dożywotniego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na podstawie art. 42 § 4 Kodeksu karnego.

Z kolei pytanie prawne z dnia 18 stycznia 2017 r. zostało sformułowane na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

W sprawie o sygnaturze akt _____ przed Sądem Rejonowym w Ch. toczy się postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności karnej S _____ W., oskarżonego o popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k., które polegało na tym, że we wrześniu 2015 r. w G., będąc uprzednio skazanym prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w C _____ za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., kierował w ruchu lądowym samochodem, znajdując się w stanie nietrzeźwości.

Oskarżyciel publiczny, w ramach udzielonego głosu po zamknięciu przewodu sądowego w tej sprawie, wniósł o uznanie oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa, wymierzenie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, orzeczenie środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego, a ponadto o orzeczenie środka karnego dożywotniego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na podstawie art. 42 § 3 Kodeksu karnego.

W uzasadnieniu pytań prawnych Sąd Rejonowy w Ch. oświadczył, że odpowiedź na oba te pytania ma kluczowe znaczenie dla zakresu ewentualnej odpowiedzialności karnej oskarżonych R _____ G. oraz S _____ W., gdyby zostali oni uznani za winnych popełnienia zarzucanych im przestępstw czym, jak wyjaśnił, spełnił wymóg określony w art. 52 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U., poz. 2072, dalej: ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym) [*vide* - pytanie prawne z dnia 20 stycznia 2017 r. oraz pytanie prawne z dnia 18 stycznia 2017 r, s. 7].

W przedmiocie przesłanek formalnych pytania prawnego Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się wielokrotnie.

Należy przy tym zaznaczyć, że o ile w dawnym stanie prawnym treść art. 193 Konstytucji była powtórzona w art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) [dalej: ustawa o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 1 sierpnia 1997 r.], o tyle aktualnie obowiązująca ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (podobnie zresztą jak poprzedzająca ją ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Dz. U., poz. 1064) odpowiednika art. 193 Konstytucji już nie zawiera.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 11 lutego 2015 r., w sprawie o sygn. akt P 44/13, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że *„[z]godnie z art. 193 Konstytucji oraz art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK), każdy sąd może przedstawić Trybunałowi pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Treść powyższych przepisów wskazuje na przesłanki, od których spełnienia zależy dopuszczalność przedstawienia pytania prawnego: podmiotową, przedmiotową i funkcjonalną.*

Przesłanka podmiotowa określa podmiot mający kompetencję do inicjowania kontroli przepisów prawa przez Trybunał w drodze pytania prawnego. Podmiotem tym może być wyłącznie sąd w rozumieniu art. 175 Konstytucji (...).

Przesłanka przedmiotowa określa przedmiot pytania prawnego. Może nim być każdy akt normatywny (przepis prawny), a zatem akt ustanawiający normy prawne o charakterze generalnym i abstrakcyjnym (...). Postępowanie powinno dotyczyć badania zgodności określonego aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, przy czym jako wzorzec kontroli powinien być wskazany akt normatywny mający wyższą rangę w

hierarchicznym systemie prawa niż akt normatywny poddawany kontroli w toku procedury rozpoznawania pytania prawnego (...).

Przesłanka funkcjonalna wskazuje na związek między pytaniem prawnym a sprawą zawisłą przed sądem. Pytanie prawne może być podniesione wyłącznie na tle konkretnej sprawy, a jego przedmiotem może być wyłącznie przepis prawa, który ma bezpośredni związek z toczącym się postępowaniem (podkr. wł.) [...]. Tym samym przedmiotem pytania prawnego może być wyłącznie ten przepis, który musi być zastosowany przez sąd w toczącym się postępowaniu i w oparciu o który sąd jest zobowiązany wydać stosowane orzeczenie, a więc który będzie stanowił podstawę rozstrzygnięcia (...). W drodze pytań prawnych mogą podlegać ocenie Trybunału <te regulacje prawne, które będą wykorzystane (stosowane) w trakcie postępowania sądowego i które mogą doprowadzić organ sądowy do wydania na ich podstawie aktu stosowania prawa (orzeczenia). Mogą to być zarówno przepisy (normy) prawa proceduralnego, wyrażające tryb danego postępowania, jak i przepisy (normy) prawa materialnego, na podstawie których możliwa jest ocena stanów faktycznych. Wreszcie mogą to być przepisy (normy) kompetencyjne i ustrojowe> (postanowienie TK z 20 października 2010 r., sygn. P 37/09, OTK ZU nr 8/A/2010, poz. 79; zob. również postanowienie z 19 października 2011 r., sygn. P 42/10).

Kontrola dokonywana w drodze pytań prawnych ma charakter incydentalny i jest możliwa jedynie w zakresie, w jakim rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem zależy od odpowiedzi na pytanie (...). Odpowiedź na pytanie prawne powinna być sądowi niezbędna do prawidłowego rozstrzygnięcia toczącej się przed nim sprawy, a owa zależność powinna być wskazana i uzasadniona przez sąd. Tym samym pytający sąd musi dokładnie uargumentować, dlaczego rozstrzygnięcie toczącej się przed nim sprawy nie jest możliwe bez wydania orzeczenia przez Trybunał (...). W konsekwencji przedmiotem pytania prawnego może być tylko ten przepis, którego ewentualne wyeliminowanie z porządku prawnego w wyniku orzeczenia Trybunału wywrze bezpośredni wpływ

na sposób rozstrzygnięcia sprawy, na kanwie której przedstawiono pytanie prawne (...). Musi zatem zachodzić relewantna i ścisła relacja między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy przez sąd, czyli między treścią kwestionowanego przepisu a stanem faktycznym sprawy, w związku z którą zostało postawione pytanie prawne (podkr. wł.) [...].

Trybunał stwierdza, że instytucja pytania prawnego ma charakter subsydiarny. Oznacza to, że pytanie prawne jest niedopuszczalne, jeżeli wątpliwości sądu co do zgodności określonego aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą mogą być usunięte w drodze wykładni albo gdy w danej sprawie można zastosować inne, niebudzące wątpliwości przepisy prawne lub akt normatywny (podkr. wł.) [...]. Wątpliwości co do zgodności określonego aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą muszą być obiektywnie uzasadnione i na tyle istotne, by potrzebne było ich wyjaśnienie w ramach procedury pytań prawnych przez Trybunał” (OTK ZU seria A nr 2/2015, poz. 21).

Z kolei, w uzasadnieniu postanowienia z dnia 24 czerwca 2015 r., w sprawie o sygn. akt P 8/15, Trybunał Konstytucyjny przypomniał, iż „[z] ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego wynika, że przesłanka funkcjonalna wiąże się z powinnością sądu przedstawiającego pytanie prawne stosownego do charakteru sprawy odrębnego wskazania, w jaki sposób rozstrzygnięcie sądu uległoby zmianie, gdyby Trybunał orzekł o niekonstytucyjności zaskarżonego w pytaniu prawnym unormowania (jak wskazano w art. 32 ust. 3 ustawy o TK pytanie prawne powinno wskazywać, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało postawione). [...]

Trybunał Konstytucyjny, będąc zobowiązany do działania na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji), a co za tym idzie - badania z urzędu własnej właściwości w sprawie, jest w szczególności uprawniony do oceny, czy

istotnie zgodność z Konstytucją przepisu wyrażającego normę prawną, którą zakwestionowano w pytaniu prawnym, jest zagadnieniem prawnie relewantnym dla rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed sądem (podkr. wł.). Założenie, że o tym, jaki przepis (norma) ma być przedmiotem pytania prawnego, decyduje wyłącznie sąd, który pytanie przedstawia, mogłoby prowadzić do obejścia art. 193 Konstytucji przez kierowanie do Trybunału pytań prawnych dotyczących kwestii, które nie mają bezpośredniego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy zawisłej przed sądem. Wymieniony przepis Konstytucji wyklucza zatem inicjowanie przez sądy abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności” (OTK ZU seria A nr 6/2015, poz. 97; *vide* też - postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 czerwca 2015 r., w sprawie o sygn. akt P 35/15, OTK ZU seria A nr 6/2015, poz. 85).

Uwzględniając wymogi formalne pytania prawnego opisane w powołanych wyżej orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego, należy dojść do wniosku, że w sprawach dotyczących pytań prawnych Sądu Rejonowego została spełniona przesłanka podmiotowa pytania prawnego, gdyż oba pytania zostały skierowane przez sąd - Sąd Rejonowy w Ch. Spełniona została również przesłanka przedmiotowa, ponieważ jako przedmiot kontroli zostały wskazane przepisy ustawowe: art. 42 § 3 i art. 42 § 4 Kodeksu karnego. Jednocześnie jako wzorzec kontroli Sądy pytające wskazały przepisy konstytucyjne, a zatem przepisy znajdujące się wyżej w hierarchii aktów prawnych.

Rozważenia wymaga natomiast, czy Sądy pytające spełniły przesłankę funkcjonalną rozumianą jako występowanie relewantnej i ścisłej relacji między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy przez sąd *meriti*.

W tym kontekście istotne jest ustalenie, czy przedstawiona przez Sądy pytające interpretacja zaskarżonej normy została utrwalona w doktrynie oraz orzecznictwie sądowym (czy nie wystąpiły błędy w stosowaniu art. 42 § 2 i § 3 k.k. w konkretnych sprawach, na tle których pytania prawne zostały sformułowane).

Przepis art. 42 k.k. ma następującą treść:

„Art. 42. § 1. Sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji.

§ 2. Sąd orzeka, na okres nie krótszy niż 3 lata, zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa wymienionego w § 1 był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, art. 174 lub art. 177.

§ 3. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 4 lub jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

§ 4. Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny w warunkach określonych w § 3 (podkr. wł.).”

Przepis art. 178a k.k. brzmi:

„Art. 178a. § 1. Kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, prowadzi pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. (uchylony).

§ 3. (uchylony).

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 był wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo dopuścił się czynu określonego w § 1 w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (podkr. wł.).”.

Przepis art. 42 § 4 k.k. obowiązuje od dnia 15 lipca 2000 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny (Dz. U. Nr 48, poz. 548) [dalej: ustawa zmieniająca z dnia 14 kwietnia 2000 r.].

Ustawa zmieniająca z dnia 14 kwietnia 2000 r. nadała też następujące nowe brzmienie art. 42 § 3 k.k.:

„Sąd może orzec zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173 lub 174, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia.”.

Ustawą z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 40, poz. 227) [dalej: ustawa zmieniająca z dnia 12 lutego 2010 r.] art. 42 § 3 k.k. - z dniem 1 lipca 2010 r. - nadano następujące brzmienie:

„Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355

§ 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.”.

Tą samą ustawą zmieniającą został wprowadzony przepis art. 178a § 4 k.k., przytoczony uprzednio.

Jednocześnie ustawa zmieniająca z dnia 12 lutego 2010 r. przepis art. 42 § 4 k.k. pozostawiła w dotychczasowym brzmieniu.

Aktualne brzmienie art. 42 § 3 k.k. oraz art. 42 § 4 k.k. - podane wyżej - zostało nadane ustawą z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 541 ze zm.) [dalej: ustawa zmieniająca z dnia 20 marca 2015 r.] i obowiązuje od dnia 18 maja 2015 r.

R. A. Stefański, komentując obowiązujący w Kodeksie karnym tryb orzekania zakazu prowadzenia pojazdów oraz wyjaśniając istotę oraz warunki jego orzekania, w tym orzekania zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, stwierdził, między innymi, że „[z]akaz prowadzenia pojazdów jako środek karny jest orzekany fakultatywnie lub obligatoryjnie. W pierwszym wypadku orzeczenie zakazu pozostawione jest swobodnemu uznaniu sądu, w drugim zaś o jego wymierzeniu przesądza ustawa. (...)”

Okolicznościami skutkującymi obligatoryjnym orzeczeniem zakazu terminowego jest znajdowanie się sprawcy w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, albo zbiegnięcie z miejsca zdarzenia (art. 42 § 2 KK). [...].

Orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio jest obligatoryjne, z tym że jest względnie obligatoryjne i bezwzględnie obligatoryjne (podkr. wł.).

Względnie obligatoryjne jest orzeczenie tego zakazu w razie popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 4 KK lub w wypadku, gdy sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173 KK, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie

popemnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 KK był w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia (art. 42 § 3 KK). Obligatoryjność jego orzeczenia łagodzi klauzula, że sąd może odstąpić od orzeczenia tego środka karnego dożywotnio, jeżeli *verba legis* <zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami>. Użyte w tym zwrocie trzech przymiotników <wyjątkowy>, <uzasadniony> i <szczególny> wskazuje, że chodzi o szczególne sytuacje. Słowo <wyjątkowy> oznacza <szczególny (...) stanowi wyjątek, występuje bardzo rzadko> (Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, pod red. H. Zgólkowej, t. 46, Poznań 2004, s. 413), a wyraz <uzasadniony> - to <obiektywnie słuszny, prawdziwy> (Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, pod red. H. Zgólkowej, t. 44, Poznań 2003, s. 397). [...].

Bezwzględny obowiązek orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych dożywotnio zachodzi w razie powrotu do przestępstwa z art. 178a § 4 KK lub ciężkiego przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji przez osobę prowadzącą pojazd mechaniczny znajdującą się w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub w razie jej zbiegnięcia z miejsca zdarzenia (art. 42 § 4 KK). **W literaturze podkreśla się, że chodzi o swoistą recydywę komunikacyjną (podkr. wł.) [...].** Zgodnie z art. 42 § 4 KK, sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów dożywotnio w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny w warunkach określonych w § 3 art. 42 KK. Z tego wynika, że obowiązek orzeczenia zakazu dożywotnio istnieje wówczas, gdy **dochodzi do powtórnego skazania. Pierwsze skazanie musi być za (przestępstwo z - przyp. wł.) art. 178a § 4 KK lub (za przestępstwo z - przyp. wł.) art. 173 KK, którego następstwem jest śmierć lub ciężki uszczerbek na zdrowiu osoby, albo za przestępstwo z art. 177 § 2 lub art. 355 § 3 KK, sprawcy który w chwili czynu znajdował się w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia. Drugie skazanie musi nastąpić za którekolwiek z tych przestępstw**

sprawcy będącego prowadzącym pojazd mechaniczny i znajdującego się w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego, lub który zbiegł z miejsca zdarzenia (podkr. wł.). Z treści art. 42 § 4 KK jednoznacznie wynika, że drugie skazanie musi dotyczyć osoby prowadzącej pojazd mechaniczny. Nie jest natomiast jasne, czy poprzednio sprawca musiał być skazany także jako prowadzący pojazd mechaniczny. Nie przesądza tej kwestii zwrot <w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd w warunkach określonych w § 3>. Może on być odczytany jako wskazujący tylko podmiot zakazu orzeczanego obligatoryjnie, jak też w ten sposób, że w jednym i drugim skazaniu chodzi o osobę posiadającą ten przymiot. Za tą drugą interpretacją przemawia zarówno lokalizacja słowa <ponownie> - jest ono zamieszczone przed zwrotem charakteryzującym podmiot, wobec którego ma być orzeczony zakaz, jak i warunki zastosowania tej normy. **Ponowne skazanie ma dotyczyć osoby, będącej prowadzącym pojazd mechaniczny, która w takim charakterze została skazana poprzednio, jak też ma być ona obecnie i poprzednio skazana za przestępstwo określone w § 3 art. 42 popełnione w obu wypadkach w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka odurzającego lub w sytuacji, gdy sprawca zbiegł z miejsca przestępstwa** (podkr. wł.) [...]. Gdyby w art. 42 § 4 KK chodziło tylko o ponowne skazanie w warunkach określonych w § 3 tego artykułu, to przepis ten musiałby mieć następującą stylizację: <Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów dożywotnio w razie skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny ponownie w warunkach określonych w § 3>” (*Kodeks Karny. Komentarz pod red. R. Stefańskiego*, Rok wydania: 2017, Wydawnictwo C. H. BECK, [http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP\[35810211.260153928\]](http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP[35810211.260153928]); *vide* też - *Kodeks karny. Komentarz pod red. A. Grześkowiak i K. Wiaka*, Rok wydania: 2017, Wydawnictwo C. H. BECK, [http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP\[35810211.225128471\]](http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP[35810211.225128471])).

Podobną do R. A. Stefańskiego interpretację art. 42 § 4 k.k. przedstawiła Z. Sienkiewicz, która stwierdziła, że użyty w tym przepisie wyraz „ponownie” oznacza, iż „sprawca był już uprzednio skazany za przestępstwo z art. 178a § 4 lub z art. 173 KK, którego następstwem była śmierć lub ciężki uszczerbek na zdrowiu albo za przestępstwo z art. 177 § 2 lub z art. 355 § 2 KK, a w czasie popełnienia tego przestępstwa znajdował się w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środków odurzających lub zbiegł z miejsca zdarzenia. Drugie (ponowne) skazanie musi nastąpić za jedno z tych przestępstw. Nie jest zatem wymagana tożsamość popełnionych przez sprawcę przestępstw komunikacyjnych, konieczne jest natomiast spełnienie pozostałych warunków wymienionych w art. 42 § 3 KK.

Zakres podmiotowy obligatoryjnego orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów dożywotnio nie jest w pełni jasny. Wprawdzie art. 42 § 4 KK mówi o ponownym skazaniu osoby <prowadzącej pojazd mechaniczny>, jednak powstać może wątpliwość, czy poprzednie skazanie musi dotyczyć również osoby <prowadzącej pojazd mechaniczny>. Jak zauważa R. A. Stefański zwrot <ponownie> jest zamieszczony przed zwrotem charakteryzującym podmiot, wobec którego ma być orzeczony zakaz, jak i warunki zastosowania tej normy. Ponowne skazanie ma zatem dotyczyć osoby prowadzącej pojazd mechaniczny, która w takim charakterze została skazana poprzednio za przestępstwo określone w art. 42 § 3 KK i w warunkach, o których w tym przepisie mowa. A zatem, zarówno względy językowe, jak i przede wszystkim celowościowe przemawiają za przyjęciem ograniczonego kręgu podmiotów obligatoryjnego zakazu prowadzenia pojazdów dożywotnio. Oznacza to, że zarówno pierwsze, jak i ponowne skazanie musi dotyczyć tylko sprawcy prowadzącego pojazd mechaniczny” (*System Prawa Karnego. Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, Tom 6, 2. Wydanie, pod red. M. Melazinięgo, Wydawnictwo C. H. BECK oraz Instytut Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2016, s. 695).

W. Górowski i M. Szewczyk, w komentarzu do art. 42 k.k., wskazali, że „zakazu, o którym mowa w art. 42 § 3 k.k., nie orzeka się, gdy zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami (...). Zastosowanie przez ustawodawcę podwójnego kwantyfikatora (jest to jedyny wypadek tego typu w kodeksie) podkreśla wyjątkowość odstąpienia od orzeczenia środka karnego (choćby w porównaniu z art. 69 § 4 k.k., gdzie mowa tylko o szczególnie uzasadnionych wypadkach). Wydaje się, że o odstąpieniu od orzeczenia środka dożywotnio może przesądzać m.in. przyczynienie się do zdarzenia innych osób, brak wcześniejszej karalności za wykroczenia drogowe, nieumyślność naruszenia reguł ostrożności w sytuacji braku związku pomiędzy stanem nietrzeźwości (odurzenia) a zdarzeniem.

Nakaz orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio (§ 4) dotyczy swoistej recydywy popełnienia przestępstw w sytuacji, o której mowa w § 3, i dotyczy tylko <osoby prowadzącej pojazd mechaniczny>. Treść przepisu art. 42 § 4 nie wskazuje jednak jednoznacznie, czy również **uprzednie skazanie** winno dotyczyć osoby prowadzącej pojazd mechaniczny, czy może to być każdy sprawca, o którym mowa w § 3. Otóż kierując się zarówno wykładnią językową, jak i teleologiczną, należy uznać, że **obligatoryjne orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze może być orzeczone tylko w stosunku do sprawców, którzy tak uprzednie, jak i następne przestępstwo popełnili, prowadząc pojazd mechaniczny (...).** W tym wypadku ustawodawca nie przewidział żadnej możliwości odstąpienia od orzeczenia środka karnego.

Zgodnie z art. 84 § 2a środek karny orzeczony dożywotnio może zostać uznany za wykonany po 15 latach, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego i nie zachodzi obawa ponownego popełnienia przestępstwa podobnego do tego, za które orzeczono środek karny. Jednocześnie ustawodawca wprowadził możliwość zmiany sposobu wykonywania zakazu prowadzenia pojazdów przez umożliwienie kierowania

nimi po wyposażeniu samochodu w blokadę alkoholową (podkr. wł.). Zgodnie z art. 182a k.k.w. jeżeli zakaz prowadzenia pojazdów był wykonywany przez co najmniej połowę orzeczonego wymiaru, a w przypadku zakazu prowadzenia pojazdów orzeczonego na podstawie art. 42 § 3 lub 4 - przez co najmniej 10 lat, sąd może orzec o dalszym wykonywaniu tego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów niewyposażonych w blokadę alkoholową, o której mowa w art. 2 pkt 84 p.r.d. (ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym, tekst jednolity - Dz. U. z 2017 r., poz. 128 ze zm., dalej: ustawa - Prawo o ruchu drogowym - przyp. wł.), jeżeli postawa, właściwości i warunki osobiste sprawcy oraz zachowanie w czasie wykonywania środka karnego uzasadniają przekonanie, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę nie zagraża bezpieczeństwu w komunikacji” (komentarz W. Górowskiego i M. Szewczyka do art. 42 k.k., [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część I. Komentarz do art. 1-52*, http://lex/lex/content.rpc?reqId=1487248932214_998876206).

Komentując z kolei art. 178a § 4 k.k., R. A. Stefański stwierdził, że konstrukcja tego przepisu odpowiada typowi kwalifikowanemu (w ocenie tego Autora trudno podzielić pogląd, że przepis ten określa nadzwyczajne obostrzenie kary), „gdyż:

- po pierwsze, zawiera, w porównaniu z typem podstawowym przestępstwa określonego w art. 178a § 1 KK, dodatkowe znamiona w postaci wcześniejszego prawomocnego skazania za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego (art. 178 § 1 KK) albo za przestępstwo określone w art. 173, 177 lub 355 § 2 KK popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego (art. 178 § 4 *in principio* KK), a w porównaniu z art. 244 KK dodatkowe znamię w postaci naruszenia obowiązującego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo przez prowadzenie pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym wodnym lub powietrznym w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego (art. 178a § 4 *in fine* KK),

- po drugie, te dodatkowe okoliczności są powiązane z typami podstawowymi przestępstwa, odpowiednio z określonymi w art. 178a § 1 i art. 244 KK,
- po trzecie, zawiera odrębną i samodzielna sankcję,
- po czwarte, przemawiały za tym względy polityki karnej. Jak wyraźnie podniesiono w uzasadnieniu projektu ustawy z 12.2.2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny *ratio legis* art. 178a § 4 KK jest wzmocnienie walki z nietrzeźwością w ruchu drogowym ze względu na wysoki poziom wypadków drogowych oraz rosnącą tendencję czynów prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu. Wskazano wprost, że <Pijani kierowcy to od lat jeden z ważniejszych problemów bezpieczeństwa ruchu drogowego w Polsce. Taka sytuacja wymaga użycia zdecydowanych mechanizmów prawnych do walki z tą patologią. Wprowadzone ostatnimi czasy zaostrzenia przepisów w przedmiotowej materii nie przyniosły oczekiwanych skutków z uwagi na sporadyczność ich stosowania> - uzasadnienie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks karny (Sejm IV kadencji, druk Nr 2115, s. 4).

Ważną przesłanką dla oceny charakteru art. 178a § 4 KK jest wola ustawodawcy. O tym, że ustawodawca przepis ten traktuje jako typ przestępstwa świadczą odesłania do niego w art. 58 § 3 i art. 69 § 4 KK, w których wprost mowa jest o <sprawcy przestępstwa określonego w art. 178a § 4 KK>. Stojąc na stanowisku, że art. 178a § 4 *in principio* KK - jak to przyjmuje SN - określa specyficzną recydywę w zakresie przestępstw komunikacyjnych, konsekwentnie należałoby przyjąć, że odesłania te dotyczą tylko art. 178a § 1 *in fine* KK, co z kolei pozostawałoby w sprzeczności z językowym znaczeniem tego zwrotu, a nadto prowadziłoby do niezamierzonych skutków. Z niezrozumiałych względów sprawcę, określonego w art. 178a § 4 *in fine* KK dotykałyby ograniczenia co do możliwości zastosowania kary łagodniejszego rodzaju (art. 58 § 3 KK) oraz warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności (art. 69 § 4 KK), a nie miałyby zastosowania do sprawcy określonego w art. 178a § 4 *in principio* KK, mimo że z punktu widzenia zagrożenia karnego dopuszczają się

takiego samego przestępstwa. Nielogiczne jest twierdzenie, że w przepisach tych chodzi o odesłanie do całości art.178a § 4 KK, podczas gdy de iure może w grę wchodzić tylko sytuacja opisana *in fine* tego przepisu” (*Kodeks Karny. Komentarz pod red. R. Stefańskiego*, Rok wydania: 2017, Wydawnictwo C. H. BECK, [http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP\[\[35810911.260153928\)](http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP[[35810911.260153928))).

R. A. Stefański wyjaśnił dalej, że kwalifikowany typ przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. „zachodzi wówczas, gdy:

1) sprawca był prawomocnie skazany za przestępstwo:

a) prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego (art. 178a § KK),

b) [sprowadzenia bezpośredniego - przyp. wł.] niebezpieczeństwa katastrofy (art. 174 KK), spowodowania wypadku w komunikacji (art. 177 KK) lub spowodowania ciężkiego wojskowego wypadku w komunikacji (art. 355 § 2 KK) popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego.

2) sprawcę obowiązuje zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczony za przestępstwo.

3) sprawca popełnia przestępstwo prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego.

W warunku uprzedniego prawomocnego skazania prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, nie wskazano, że chodzi o skazanie za przestępstwo określone w art. 178a § 1 KK. *Expressis verbis* nie wymieniono tego przepisu. Czyn ten został określony w sposób opisowy, co oznacza, że przesłanka ta jest spełniona w każdym wypadku skazania za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego. Wobec tego można by przyjąć, że warunek ten zostaje spełniony w razie skazania za wykroczenie z art. 87 § 1 KW. *Prima facie* wydawać by się mogło, że jest to niemożliwe, gdyż wykroczeniem jest prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, a zatem w innym stanie niż stan nietrzeźwości lub pod

wpływem środka odurzającego. Odpowiedzialność za wykroczenie z art. 87 § 1 KW wchodzi w grę, w wypadku prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, gdy czyn ten jest popełniony nieumyślnie (...). W takiej sytuacji nie są zrealizowane znamiona przestępstwa z art. 178a KK, gdyż jest to przestępstwo umyślne, natomiast wykroczenie może być popełnione nieumyślnie (...). Nieumyślnością nie może być objęte prowadzenie pojazdu, gdyż czynność prowadzenia pojazdu jest zawsze umyślna, ale nieumyślnością może być objęty stan nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, co może mieć miejsce wówczas, gdy sprawca bezpodstawnie sądził, że spożyty alkohol uległ spaleniowi w organizmie, a tymczasem pozostała w nim jeszcze zawartość przekraczająca próg 0,5 (...) [% - przyp. wł.]. Wprawdzie sprawca jest w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, a nie jak wymaga art. 87 § 1 KW, w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka, lecz - jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy - <Jeśli stan po użyciu alkoholu po przekroczeniu określonej granicy przechodzi w stan nietrzeźwości, to nie oznacza, że przestaje być stanem po użyciu alkoholu> (post. SN z 7.6.2002 r., I KZP 14/02, Prok. i Pr. 2002, Nr 9, poz. 16, z uwagami aprobowanymi *R.A. Stefańskiego*, Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2002 r., WPP 2003, Nr 1, s. 122–123).

Z tego też względu niewskazanie wyraźnie, że chodzi o skazanie za takie przestępstwo jest niewątpliwie błędem ustawodawcy. Trudno bowiem - ze względów racjonalnych - zakładać, że brak tego dookreślenia jest świadomym zabiegiem ustawodawczym. Mając na uwadze konsekwencje, jakie wiążą się z popełnieniem przestępstwa z art. 178a § 1 KK w omawianej sytuacji, należy przyjąć, że chodzi o uprzednie skazanie również za takie przestępstwo. Taka była intencja twórców tego przepisu. W toku prac legislacyjnych w sejmie podkreślano, że: <W tym przepisie staraliśmy się ująć wszystkie sytuacje

uprzedniego prawomocnego skazania za przestępstwo popełnione w związku z używaniem alkoholu> [wypowiedź posła *J. Kozdronia* na posiedzeniu Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (Nr 55) w dniu 16 grudnia 2009 r.]. Inne rozwiązanie prowadziłyby do zachowania równowagi pomiędzy penalizowanym zachowaniem a reakcją karną oraz naruszałoby wewnętrzną spójność przepisów normujących tożsamą problematykę, skoro pozostałe wypadki powodujące zastosowanie tego przepisu wymagają wcześniejszego skazania za przestępstwo. Mając na uwadze, że w warunek ten został określony poprzez określenie zachowania sprawcy, a nie kwalifikacji jego czynu nietrafne jest zatem stanowisko, że <Wcześniejsze prawomocne skazanie sprawcy czynu z art. 178a § 1 KK za przestępstwo z art. 145 § 2 i 3 d. KK nie skutkuje jego surowszą odpowiedzialnością na podstawie art. 178a § 4 KK> (wyr. SR w Złotoryi z 31.10.2011 r., II K 306/11, OSA we Wrocławiu 2012, Nr 2, poz. 250).

W zakresie warunku uprzedniego skazania za pozostałe przestępstwa wymienione w art. 178a § 4 KK, ich określenie nastąpiło przez wymienienie typizujących je przepisów. Odesłano do przestępstw określonych w art. 173, art. 174, art. 177 i art. 355 § 2 KK. Oznacza to, że przesłanka ta jest spełniona w razie skazania za jakiegokolwiek przestępstwo określone w tych przepisach. Obejmuje zarówno typy podstawowe, jak i kwalifikowane. (...)

Zasadnie Sąd Najwyższy przyjął, że <Odpowiedzialność na podstawie art. 178a § 4 KK - ze względu na uprzednie skazanie za przestępstwo określone w art. 178a § 1 KK lub wymienione w art. 178a § 4 KK, sprawca czynu z art. 178a § 1 KK ponosi do momentu zatarcia wcześniejszego skazania w myśl zasad ogólnych, określonych przepisami rozdziału XII KK. (...) [post. SN z 21.8.2012 r., IV KK 59/12, Prok. i Pr. 2013, Nr 2, poz. 1].

Dla obostrzenia ze względu na uprzednie skazanie za przestępstwo z art. 178a § 1 KK lub wymienione w art. 178a § 4 KK nie ma znaczenia rodzaj orzeczonej kary. Może to być nawet grzywna. Nie ma też znaczenia okres, jaki upłynął od wcześniejszego skazania. Skazanie z tego przepisu na tej podstawie

staje się niemożliwie dopiero wówczas, gdy nastąpiło zatarcie skazania. Jest to więc rozwiązanie bardziej rygorystyczne niż w wypadku recydywy zwykłej (art. 64 § 1 KK) lub wielokrotnej (art. 64 KK), której termin przedawnienia wynosi 5 lat liczony od odbycia kary pozbawienia wolności.

Odpowiedzialności z art. 178a § 4 KK podlega także sprawca przestępstwa z art. 178a § 1 KK, który popełnia je w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo. Nie ma znaczenie tryb jego orzeczenia – może być orzeczony fakultatywnie (art. 42 § 1 KK) lub obligatoryjnie (art. 42 § 2 KK) – jak też okres, na jaki został wymierzony – a zatem może to być zakaz terminowy (art. 42 § 1 lub 2 KK), jak i orzeczony dożywotnio (art. 42 § 3 i 4 KK). Skutku tego – ze względu na wyraźne zaznaczenie, że chodzi o taki zakaz orzeczony za przestępstwo – nie wywołuje orzeczenie takiego zakazu za wykroczenie.

Istotne jest, by zakaz obowiązywał w czasie popełnienia przestępstwa, a więc w okresie od uprawomocnienia się wyroku do czasu jego wykonania, czyli upływu terminu, na jaki go orzeczono, lub uznania go przez sąd za wykonany (art. 84 § 1 KK). Nieistotne jest czy w tym czasie biegł zakaz. Zgodnie z art. 43 § 2 KK, zakaz ten obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia, a nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo, a także do chwili wykonania nałożonego przez sąd obowiązku zwrotu dokumentu stwierdzającego uprawnienia do prowadzenia pojazdu (*arg. ex art. 43 § 3 KK*)” [*ibidem*; *vide* też - Kodeks karny. Komentarz pod red. A. Grześkowiak i K. Wiaka, Rok wydania: 2017, Wydawnictwo C. H. BECK, [http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP\[\[35810911.225128471\]\]](http://legalis/akt.do?link=KOM.PAP[[35810911.225128471]])].

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że pytanie prawne Sądu Rejonowego z dnia 20 stycznia 2017 r. mimo, iż wątpliwości Sądu dotyczą treści norm prawnych, zrekonstruowanej w oparciu o powszechnie akceptowaną wykładnię przepisów, to spełnia ono wymóg przesłanki funkcjonalnej tylko w

zakresie, w jakim zawarte w art. 42 § 4 k.k. odwołanie do art. 42 § 3 k.k. dotyczy skazania (uprzedniego) z art. 178a § 4 k.k.

Zawarte w art. 42 § 4 k.k. odwołanie do pozostałych „warunków” ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny, o jakich mowa w art. 42 § 3 k.k. (jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 173, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w art. 177 § 2 lub w art. 355 § 2 był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia), nie uwzględnia bowiem okoliczności sprawy, na tle której pytanie to zostało sformułowane. Wszak przedmiotem rozpoznania sądu *meriti* w tej sprawie jest czyn z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k., który polegał na tym, że oskarżony, będąc już uprzednio skazany za przestępstwo z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, przed upływem 5 lat od odbycia części orzeczonej w tej sprawie kary oraz w okresie obowiązywania orzeczonego wyrokiem zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 4 lat, kierował motorowerem, będąc w stanie nietrzeźwości. Oskarżony pozostaje zatem w „swoistej recydywie komunikacyjnej” (art. 42 § 4 k.k.) wyłącznie w związku z popełnianiem czynu polegającego na kierowaniu pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości (art. 178a § 4 k.k.), bo tylko takiego czynu przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji „ponownie” (a zatem poprzednio już jeden raz) się dopuścił.

Powyższe oznacza, że postępowanie w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego z dnia 20 stycznia 2017 r. w zakresie, w jakim dotyczy „ponownego” skazania za inne przestępstwo niż określone w art. 178a § 4 k.k., wobec braku przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego, podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

Natomiast odnośnie do pytania prawnego Sądu Rejonowego z dnia 18 stycznia 2017 r. należy stwierdzić, że i w tym przypadku wątpliwości Sądu dotyczą treści norm prawnych, zrekonstruowanej w oparciu o powszechnie akceptowaną wykładnię przepisów. Jednak to pytanie prawne *in toto* spełnia wymóg przesłanki funkcjonalnej, ponieważ uwzględnia stan faktyczny sprawy, na tle której zostało sformułowane. W tej sprawie oskarżony odpowiada bowiem **po raz pierwszy** za przestępstwo z art. 178a § 4 k.k., za które sąd, w oparciu o dyspozycję art. 42 § 3 k.k. obowiązany jest orzec środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio i właśnie ten, nałożony przez ustawodawcę na sąd „obowiązek”, nasuwa wątpliwości konstytucyjne Sądu pytającego.

Kontrola zgodności art. 42 § 4 k.k. w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie skazania osoby prowadzącej taki pojazd za popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w sytuacji, gdy za takie samo przestępstwo osoba ta, jako prowadząca pojazd mechaniczny, była już uprzednio skazana, z art. 10 ust. 1 w związku z art. 175 ust. 1 i art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji (pytanie prawne z dnia 20 stycznia 2017 r.).

Niezgodności art. 42 § 4 k.k., w określonym zakresie, z art. 10 ust. 1 w związku z art. 175 ust. 1 Konstytucji Sąd pytający upatruje w obligatoryjności orzeczenia przez sąd środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, co, zdaniem pytającego Sądu, oznacza, że sprawujący wymiar sprawiedliwości sąd został pozbawiony możliwości ustalenia, jaki okres trwania tego środka karnego jest właściwy oraz jakiego rodzaju pojazdów mechanicznych powinien dotyczyć.

W ocenie Sądu pytającego, swoboda ustawodawcy w kształtowaniu polityki karnej „nie tylko w zakresie decyzji o penalizacji określonych zachowań, lecz także w zakresie decyzji o rodzaju i wysokości sankcji karnych, nie może

naruszać zasad wyrażonych w Konstytucji, odnoszących się w szczególności do trójpodziału władzy, niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Ponadto, takie decyzje ustawodawcy nie mogą w sposób sprzeczny z Konstytucją ingerować w prawa i wolności obywatelskie” (uzasadnienie pytania prawnego, s. 3).

Sąd pytający wyjaśnił, że „[s]prawowanie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych polega na zastosowaniu wobec osoby oskarżonej normy indywidualno-konkretnej. Zadaniem Sądu jest zatem nie tylko ustalenie, na podstawie przeprowadzonych dowodów, czy zachowanie danej osoby wypełniło znamiona danego typu czynu zabronionego, lecz także właściwe zastosowanie sankcji. W polskim porządku prawnym zdecydowana większość sankcji przewidziana w przepisach statuujących dane typy czynów zabronionych, ma charakter sankcji względnie oznaczonych, a więc ustawodawca wskazuje w treści przepisu, jaki rodzaj sankcji może zostać zastosowany i w jakich granicach ilościowych. Wynika to z faktu, że indywidualne czyny konkretnych osób, aczkolwiek wypełniające znamiona tego samego typu czynu zabronionego, cechują się różnym stopniem społecznej szkodliwości, sprawcy działają z różnym stopniem winy, inne są ich właściwości i warunki osobiste. Wszystkie te okoliczności wpływają na wymiar kary. Zatem trafny wymiar kary może nastąpić tylko wówczas, gdy ustawodawca pozostawia sędziemu taką możliwość wyboru, o ile nie zawsze rodzaju kary, to chociaż ilościowego jej określenia, a więc określenia jej wysokości w przypadku kary pozbawienia wolności, czy też innych elementów, jak na przykład liczby godzin nieodpłatnej, kontrolowanej pracy społecznie użytecznej w przypadku wymierzenia kary ograniczenia wolności. W konsekwencji uznać należy, iż stosowanie przez ustawodawcę sankcji bezwzględnie oznaczonej sprzeczne jest z zasadą trójpodziału władzy określoną w art. 10 ust. 1 Konstytucji i narusza zasadę wymierzania sprawiedliwości przez sądy, wyrażoną w art. 175 ust. 1 Konstytucji. W przypadku sankcji bezwzględnie oznaczonej rola sądu i sędziego sprowadza się tylko do subsumpcji ustalonego stanu faktycznego pod obowiązującą normę prawa karnego, z automatyczną

koniecznością orzeczenia kary lub środka karnego oznaczonego w bezwzględny sposób przez ustawodawcę. Zatem nie dochodzi do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w tym elemencie, tj. w części dotyczącej zastosowania sankcji. W istocie w zakresie tego elementu w takiej sytuacji wymiar sprawiedliwości wykonuje ustawodawca, który nie może przecież odnieść się indywidualnie do sytuacji konkretnej osoby oskarżonej o popełnienie przestępstwa” (uzasadnienie pytania prawnego, s. 4).

W konkluzji tej części rozważań, Sąd Rejonowy stwierdził, że „[z]godnie z treścią art. 53 § 1 k.k. - sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych ustawą (...). Z oczywistych względów przepis ten odnosi się także do wymiaru środka karnego. Ustawodawca nie przewidział granic tego środka karnego w przypadku popełnienia przez sprawcę przestępstwa z art. 178a § 4 k.k., w przypadku uprzedniego skazania w warunkach określonych w art. 42 § 3 k.k., przy czym chodzi tu zarówno o granice co do czasu trwania środka (tylko dożywotnio), jak i co do jego treści (tylko wszelkie pojazdy mechaniczne)” [*ibidem*].

W kolejnym fragmencie uzasadnienia pytania prawnego Sąd Rejonowy stwierdził, że „[p]owyższe okoliczności wskazują na możliwość naruszenia przez art. 42 § 4 k.k., w zakresie dotyczącym sytuacji skazania za przestępstwo z art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 178a § 1 k.k. popełnione przez sprawcę uprzednio skazanego w warunkach określonych w art. 42 § 3 k.k., także art. 45 ust. 1 Konstytucji. Stanowi on, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Sprawiedliwe rozpatrzenie sprawy oznacza także trafne zastosowanie sankcji karnej, zgodnie z regułami wyrażonymi w art. 53 § 1 i 2 k.k. Nie sposób tymczasem uznać, aby przewidziana przez ustawodawcę sankcja bezwzględnie oznaczona spełniała taki warunek w każdej indywidualnej sprawie każdej osoby oskarżonej o popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 178a § 1 k.k. Może zatem realnie zdarzyć się, że orzeczenie wobec

sprawcy takiego przestępstwa zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio naruszać będzie wymóg sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy. Wymiar kary lub środka karnego niewątpliwie jest elementem rozpatrzenia sprawy, obok ustalenia faktu popełnienia przestępstwa i jego kwalifikacji prawnej.

Sankcja karna nie może przekraczać stopnia winy sprawcy, co wynika z art. 53 § 1 k.k. Ta ograniczająca funkcja winy może doznać naruszenia w sytuacji konieczności zastosowania sankcji bezwzględnie oznaczonej. Ustalenie i ocena okoliczności odnoszących się do stopnia winy sprawcy należy do wyłącznej kompetencji sądu i nie może być zastąpiona bezwzględnie określoną regułą ustanowioną przez ustawodawcę w sposób generalno-abstrakcyjny” (*ibidem*, s. 5).

Z kolei, uzasadniając zarzut naruszenia przez art. 42 § 4 k.k., w zaskarżonym zakresie, art. 31 ust. 3 Konstytucji, Sąd pytający stwierdził, że „[n]iewątpliwie jedną z wolności człowieka jest możliwość swobodnego przemieszczania się. Orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych pośrednio narusza tę wolność. Osoba, wobec której taki zakaz orzeczono, wprawdzie nadal ma możliwość swobodnego poruszania się i podróżowania, jednakże w dobie powszechnej dostępności pojazdów mechanicznych to właśnie one służą w najpełniejszy sposób do realizacji tak rozumianej wolności. Zatem osoba, wobec której orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, zostaje w istotny sposób ograniczona w możliwości poruszania się, jej wolność w tym zakresie doznaje poważnego uszczerbku. Sąd nie neguje, że w określonych przypadkach, związanych z popełnieniem przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, możliwe i zasadne jest orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów. Jednakże możliwość taka, a zwłaszcza obligatoryjność orzeczenia takiego środka karnego, powinna być zarezerwowana do przypadków istotnych, poważnych. W

przeciwnym wypadku dochodzi bowiem do nieuzasadnionej ingerencji w sferę wolności jednostki” (*ibidem*).

W końcowym fragmencie uzasadnienia pytania prawnego Sąd Rejonowy, „odnosząc się (...) zbiorczo do przewidzianego w art. 42 § 4 k.k. obligatoryjnego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio”, wskazał, iż „ustawodawca mocą tego przepisu nakazał jego stosowanie zarówno w przypadku popełnienia poważnych przestępstw materialnych (skutkowych), jak i w przypadku zaistnienia przestępstwa formalnego (bezsutkowego). Przestępstwo z art. 178a § 4 k.k. ma charakter formalny, nie jest znamienne skutkiem. W razie jego popełnienia nie dochodzi do bezpośredniego naruszenia dobra prawnego żadnej osoby, a więc zgodnie z definicją zawartą w art. 49 § 1 k.p.k. - żadna osoba nie może być pokrzywdzona popełnieniem przestępstwa, które kwalifikowane jest tylko z art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 178a § 1 k.k. Ustawodawca wprowadzając obligatoryjne orzeczenie środka karnego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio zrównał zatem w zakresie zastosowania środka karnego przestępstwa, których skutkiem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na zdrowiu, z przestępstwem, które nie narusza bezpośrednio dobra prawnego żadnej osoby. Co więcej, przepis art. 42 § 4 k.k. ma mieć zastosowanie także do osoby, która uprzednio została skazana tylko za przestępstwo formalne z art. 178a § 4 k.k. Zatem obligatoryjne orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio dotyczyć będzie osoby, która dopuściła się trzech bezskutkowych przestępstw polegających na prowadzeniu jakiegokolwiek pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości”, a następnie podniósł, że „[b]ezwzględne orzekanie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio może prowadzić do zbyt surowej represji karnej, nie znajdującej właściwego uzasadnienia w okolicznościach konkretnej sprawy” (uzasadnienie pytania prawnego, s. 6).

Ponadto Sąd pytający przypomniał, że „[o]rzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio na podstawie kwestionowanego

przepisu wywołuje także taki skutek, że nie dojdzie do zatarcia skazania. Jak wynika bowiem z art. 107 § 6 k.k. - jeżeli orzeczono środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem jego wykonania” oraz stwierdził, iż „ma na uwadze, że w przypadku orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio zastosowanie może znaleźć art. 84 § 2a k.k., zgodnie z którym - jeżeli środek karny orzeczony został dożywotnio, sąd może uznać go za wykonany, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego i nie zachodzi obawa ponownego popełnienia przestępstwa podobnego do tego, za które orzeczono środek karny, a środek karny był w stosunku do skazanego wykonywany przynajmniej przez 15 lat. Przepis ten nie niweczy zastrzeżeń co do konstytucyjności przepisu art. 42 § 4 k.k. Znajduje on bowiem zastosowanie nie na etapie orzekania takiego środka karnego, ale na etapie jego wykonywania. Ponadto, Sąd może jedynie uznać ten środek karny za wykonany, nie ma zatem takiego obowiązku nawet wówczas, gdyby zostały spełnione przesłanki określone w tym przepisie” (uzasadnienie pytania prawnego, s. 7).

Jako zasadnicze wzorce kontroli zaskarżonej normy Sąd pytający wskazał art. 10 w związku z art. 175 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Wyrażona w art. 10 Konstytucji zasada trójpodziału i równoważenia się władz „ustanawia fundament dla struktury organizacyjnej władzy państwowej, a zarazem jest związana z innym celem - ochroną jednostki przed konsekwencjami wynikającymi ze skoncentrowania całości władzy lub znacznego jej wycinka w ręku jednego organu” (komentarz M. Pacha i P. Tulei do art. 10 Konstytucji, [w:] *Konstytucja RP, Komentarz. Art. 1-86*, Tom I, pod red. M. Safjana i L. Boska, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2016, s. 341).

Natomiast przepis art. 175 ust. 1 Konstytucji, w ocenie P. Wilińskiego i P. Karlika, „wprowadza monopol sądów na sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. (...) Zasada sądowego wymiaru sprawiedliwości jest dyrektywą

kompetencyjną i uprawniającą sądy, jako jedyne podmioty powołane do sprawowania wymiaru sprawiedliwości”, zaś wymiar sprawiedliwości „to działalność orzecznicza sądów, polegająca na władcym rozstrzygnięciu zawisłych przed nimi sporów pomiędzy różnymi podmiotami, z zachowaniem bezstronności, niezależności i niezawisłości” (komentarz P. Wilińskiego i P. Karlika do art. 175 ust. 1 Konstytucji, [w:] *Konstytucja RP, Komentarz · Art. 87-243*, Tom II, pod red. M. Safjana i L. Boska, Wydawnictwo C. H. BECK, Warszawa 2016, s. 975 i 979).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 7 października 2014 r., w sprawie o sygn. akt K 9/13, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „[z]godnie z konstytucyjną zasadą podziału władzy ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej (art. 10 ust. 1 Konstytucji). Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały (art. 10 ust. 2 Konstytucji).

Podział władzy oznacza, m.in., że każdej z trzech władz powinny przypadać kompetencje materialnie odpowiadające ich istocie, a co więcej - każda z trzech władz powinna zachowywać pewne minimum kompetencyjne stanowiące o zachowaniu tej istoty (...). Kształtując kompetencje poszczególnych organów państwowych, ustawodawca nie może naruszyć <istotnego zakresu> danej władzy (...). Zakaz ingerencji w istotę danej władzy wyznacza nie tylko zasady kształtowania zakresu kompetencji organów państwowych w ustawodawstwie, ale również sposób korzystania z kompetencji przyznanych poszczególnym organom państwowym.

Z kolei równowaga władz zakłada możliwość ich oddziaływania na siebie, wzajemne uzupełnianie swych funkcji przez organy i wyraża się zarówno we współpracy władz ze sobą, jak i w ich wzajemnej kontroli (...).

Podział i równowaga władz muszą być interpretowane z uwzględnieniem treści art. 173 Konstytucji, który stanowi, że <Sądy i Trybunały są władzą

odrębną i niezależną od innych władz>. To znaczy, że w stosunkach między władzą ustawodawczą a wykonawczą możliwe są różne formy wzajemnych oddziaływań i współpracy oraz dopuszcza się istnienie obszaru, w którym kompetencje organów należących do obu władz <przecinają się> lub <nakładają>. Natomiast relacje między władzą sądowniczą a pozostałymi muszą opierać się na zasadzie <separacji>, która zakłada przede wszystkim oddzielenie organizacyjne i funkcjonalne sądownictwa od organów innych władz, tak aby zapewnić sądom pełną samodzielność w zakresie rozpoznawania spraw i orzekania (...).

Odrębność władzy sądowniczej przejawia się w jej szczególnych kompetencjach, polegających na sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Sam jednak podział władz nie eliminuje wszelkich powiązań między władzami. Sędziów powołuje Prezydent RP, jako organ władzy wykonawczej, a podstawę działalności sądów stanowią akty parlamentu, a więc władzy ustawodawczej. Wskazane powiązania nie mogą naruszać odrębności władzy sądowniczej, co oznacza, że pozostałym władzom nie można powierzać wymiaru sprawiedliwości (...).

Jak stanowi art. 175 ust. 1 Konstytucji wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. W orzecznictwie Trybunału pojęcie wymiaru sprawiedliwości pozostaje w ścisłym związku z pojęciem sprawy, występującym w art. 45 ust. 1 Konstytucji, który wnioskodawca również wskazał jako związkowy wzorzec kontroli. Pojęcie sprawy obejmuje z jednej strony - rozstrzyganie sporów prawnych, a z drugiej - rozstrzyganie o zasadności zarzutów karnych i wymierzanie kar. Ogólnie rzecz ujmując, pojęcie sprawy oznacza wszelkie sytuacje, w których pojawia się konieczność rozstrzygnięcia o prawach danego podmiotu w relacji z innymi równorzędnymi podmiotami lub w relacji z władzą publiczną, a jednocześnie natura danych stosunków prawnych wyklucza arbitralność rozstrzygnięcia o sytuacji prawnej podmiotu przez drugą stronę tego stosunku (...).

Istotne dla kwalifikacji danego stanu jako <sprawy> w konstytucyjnym znaczeniu jest przede wszystkim, aby zachodziła konieczność władczego rozstrzygnięcia w warunkach niezawisłości o prawach i wolnościach oznaczonego podmiotu w sytuacji, która wyklucza arbitralność rozstrzygnięcia oraz możliwość rozstrzygnięcia przez drugą stronę” (OTK ZU seria A nr 9/2014, poz. 101).

Przepis art. 45 ust. 1 Konstytucji, zawierający gwarancję prawa do sądu, był wielokrotnie analizowany w orzecznictwie konstytucyjnym. W uzasadnieniu wyroku z dnia 25 października 2016 r., w sprawie o sygn. akt SK 71/13, Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że „[p]o pierwsze, <treść normatywna pojęcia prawnego «rozpatrzenie sprawy», zamieszczonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji, obejmuje rozstrzyganie o prawach lub obowiązkach jakiegoś podmiotu, na podstawie norm prawnych «wynikających» z przepisów prawnych (...) [b]ez znaczenia dla konstytucyjnego rozumienia pojęcia «sprawy» i jej «rozpatrzenia» jest to, jaki charakter ma «sprawa» podlegająca kwalifikacji prawnej sądu, co wiąże się z naturą stanu faktycznego; jego elementami mogą być działania ludzkie, zdarzenia przyrodnicze, ale także np. rozstrzygnięcia indywidualne i konkretne uprawnionego (kompetentnego) organu.

Istotne jest, że wszystkie elementy stanu faktycznego dotyczą sprawy konkretnej i tworzą pewną całość związaną z podmiotem, którego uprawnienia lub obowiązki będą określone w wyniku kwalifikacji prawnej stanu faktycznego> (wyrok z 27 maja 2008 r. w sprawie SK 57/06 [...] [OTK ZU seria A nr 4/2008, poz. 63 - przyp. wł.]. Konstytucyjne prawo do sądu obejmuje w szczególności:

- a) prawo do uruchomienia postępowania sądowego;*
- b) prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z zasadami sprawiedliwości, jawności i dwuinstancyjności;*
- c) prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd;*
- d) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozstrzygających sprawę.*

Po drugie, art. 45 ust. 1 Konstytucji pozwala na rekonstrukcję dwóch postaci konstytucyjnego prawa podmiotowego (zob. wyroki TK z: 2 kwietnia 2001 r. w sprawie SK 10/00 [OTK ZU nr 3/2001, poz. 52 - przyp. wł.] oraz 12 maja 2003 r. w sprawie SK 38/02 [OTK ZU seria A nr 5/2003, poz. 38 - przyp. wł.]). **Jedna to prawo do sądowego wymiaru sprawiedliwości, a więc merytorycznego, wiążącego i ostatecznego rozstrzygnięcia w sporze o prawo (prawo do sądu sensu stricto)** [podkr. wł.]. Druga to prawo do rozstrzygnięcia dotyczącego aktu lub czynności kształtującej sytuację prawną lub faktyczną podmiotu praw i wolności (prawo do ochrony sądowej). Z tak rozumianym prawem do sądu skorelowane są jednocześnie dwie funkcje sądów: funkcja wymiaru sprawiedliwości oraz funkcja ochrony prawnej. Zgodnie ze stanowiskiem przyjętym m.in. w wyroku w sprawie SK 38/02, kryterium rozdzielenia obu wskazanych powyżej funkcji sądów jest okoliczność, czy w danej kategorii spraw sądy decydują merytorycznie o prawach i wolnościach oznaczonego podmiotu, czy też kontrolują działania organów władzy publicznej z punktu widzenia ochrony jednostki przed arbitralnością.

Po trzecie, procedura rozstrzygania sporu musi odpowiadać standardom, jakie wyznacza konstytucyjna zasada sprawiedliwości proceduralnej (...). Aktualny wszakże pozostaje pogląd pełnego składu, że z zasady demokratycznego państwa prawnego wynika <ogólny wymóg, aby wszelkie postępowania prowadzone przez organy władzy publicznej w celu rozstrzygnięcia spraw indywidualnych odpowiadały standardom sprawiedliwości proceduralnej. W szczególności regulacje prawne tych postępowań muszą zapewnić wszechstronne i staranne zbadanie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, gwarantować wszystkim stronom i uczestnikom postępowania prawo do wysłuchania, tj. prawo przedstawiania i obrony swoich racji, a jednocześnie umożliwiać sprawne rozpatrzenie sprawy w rozsądnym terminie> (wyrok z 14 czerwca 2006 r. w sprawie K 53/05 [...]) [OTK ZU seria A nr 6/2006, poz. 66 -

przyp. wł.]. Do najistotniejszych wymogów rzetelnej i sprawiedliwie ukształtowanej procedury sądowej należą:

a) nakaz wysłuchania stron;

b) jawność jako zasada;

c) konieczność ujawnienia w czytelny sposób motywów rozstrzygnięcia w stopniu umożliwiającym weryfikację sposobu myślenia sądu, a tym samym unikanie dowolności czy wręcz arbitralności sądu;

d) zapewnienie przewidywalności uczestnikom postępowania przez odpowiednią spójność i wewnętrzną logikę mechanizmów, którym są poddani” (OTK ZU seria A z 2016 r., poz. 81).

Pośród licznych wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego, odnoszących się do wzorca kontroli z art. 31 ust. 3 Konstytucji, za reprezentatywną uznać można tę, która została zawarta w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 września 2008 r., w sprawie o sygn. akt SK 52/05, gdzie Trybunał stwierdził, że „[z]awarta w art. 31 ust. 3 Konstytucji zasada proporcjonalności w aspekcie formalnym wymaga, aby **ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw** (podkr. wł.) wprowadzane były w formie ustawy, co wyklucza wprowadzanie ich w aktach niższej rangi. Zasada ta w aspekcie materialnym dopuszcza ustanawianie tylko takich ograniczeń, które nie naruszają istoty danej wolności lub prawa podmiotowego, i tylko wtedy, gdy istnieje konieczność ich wprowadzenia w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Zakres wprowadzanych ograniczeń powinien być proporcjonalny, tzn. konieczny dla realizacji określonego celu (...). W związku z tym wprowadza się trzy kryteria: przydatności, konieczności i proporcjonalności przyjmowanych ograniczeń (...). Ingerencja taka jest zatem dopuszczalna, jeżeli jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków, jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest

powiązana, a jej efekty pozostają w odpowiedniej proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela” (OTK ZU seria A nr 7/2008, poz. 125).

Mając na uwadze powołane wyżej poglądy doktryny oraz orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, należy stwierdzić, że art. 42 § 4 k.k. - w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie skazania osoby prowadzącej taki pojazd za popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w sytuacji, gdy za takie samo przestępstwo osoba ta, jako prowadząca pojazd mechaniczny, była już uprzednio skazana - **nie uniemożliwia sądowi *meriti* sprawowania wymiaru sprawiedliwości.**

Po pierwsze, unormowane w kwestionowanym przepisie orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio nie następuje *ex lege*, lecz wymaga wydania przez sąd *meriti* wyroku.

Po drugie, ustawodawca uzależnił obligatoryjne orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio od stwierdzenia przez sąd *meriti* szeregu przesłanek, których wystąpienie sąd ten bada, zanim zastosuje art. 42 § 4 k.k. Wstępnie sąd *meriti* musi stwierdzić, czy osobie prowadzącej pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości można przypisać winę za ten czyn i wydać w związku z tym wyrok skazujący, a jeżeli tak, to sąd *meriti* obowiązany jest ustalić, czy zachodzi jedna z następujących dodatkowych przesłanek:

1) skazanemu, jako osobie prowadzącej pojazd mechaniczny, dopuszczającej się po raz drugi przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k., za pierwsze z nich; na podstawie art. 43 § 3 k.k., wymierzono środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych (albo zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych określonego rodzaju) **jedynie** na okres od 3 do 15 lat (art. 43 § 1 k.k. w związku z art. 42 § 2 k.k.), ponieważ uznano, iż na

przeszkodzie w orzeczeniu tego zakazu dożywotnio stoi „wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami”;

2) jeżeli podstawą zakwalifikowania przestępstwa jako czynu z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. było uprzednie prawomocne skazanie za identyczne przestępstwo (z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k.), to czy to uprzednie skazanie, w chwili wydawania wyroku skazującego za kolejne przestępstwo (skazania „ponownie”), nie uległo już zatarciu (*vide* - art. 76 § 1 k.k. i art. 107 k.k.).

Po trzecie, na orzeczenie sądu o zakazie prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio służy apelacja, co zapewnia kontrolę instancyjną obligatoryjnego orzeczenia tego zakazu (określonymi w art. 438 pkt 4 k.p.k. względnymi przyczynami odwoławczymi są, między innymi, zarówno rażąca niewspółmierność, jak i niesłuszne zastosowanie środka karnego).

W przedstawionych wyżej warunkach nie można nie dostrzec, iż środek karny, o którym mowa w art. 42 § 4 k.k., jest orzekany przez sąd wyjątkowo - jedynie wówczas, gdy sprawca przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. w przeszłości już raz uniknął orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, gdyż, co prawda, został skazany za takie samo przestępstwo (z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k.), lecz wówczas jego sprawa została przez sąd potraktowana jako „wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami” (art. 42 § 3 k.k.).

Inaczej mówiąc, skazany musi wykazać się wyjątkowo złą wolą (niepoprawnością), aby w ogóle doszło do orzeczenia przez sąd obligatoryjnie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio na podstawie art. 42 § 4 k.k. (**sprawca ten, jako kierujący pojazdem mechanicznym, musi dopuścić się swoistej recydywy komunikacyjnej**). Trudno też sobie wyobrazić, jakie jeszcze w tej sytuacji mogłyby zachodzić

okoliczności skłaniające sąd do odstąpienia od orzeczenia wspomnianego zakazu dożywotnio.

Trzeba mieć bowiem na uwadze, że skazany w warunkach art. 42 § 4 k.k. popełnia następny (w kolejności już trzeci) czyn polegający na kierowaniu pojazdem mechanicznym **w stanie nietrzeźwości**, i to w tak krótkim czasie od prawomocnego skazania za taki sam czyn kwalifikowany z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. popełniony w przeszłości, że nie „zdążył” on jeszcze w całości wykonać orzeczonego poprzednio „terminowego” środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów.

Takie zachowanie należy odbierać jako wyjątkowe lekceważenie porządku prawnego.

Jako dopełnienie przedstawionych wyżej rozważań należy wskazać, wprowadzoną ustawą zmieniającą z dnia 20 marca 2015 r., nowatorską formę stosowania (i wykonywania) zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w postaci **zakazu prowadzenia pojazdów niewyposażonych w blokadę alkoholową**.

Wprowadzający tę formę stosowania wspomnianego zakazu przepis art. 182a k.k.w. brzmi następująco:

„Art. 182a. § 1. Jeżeli zakaz prowadzenia pojazdów był wykonywany przez okres co najmniej połowy orzeczonego wymiaru, a w przypadku zakazu prowadzenia pojazdów orzeczonego na podstawie art. 42 § 3 lub 4 Kodeksu karnego przez okres co najmniej 10 lat, sąd może orzec o dalszym wykonywaniu tego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów niewyposażonych w blokadę alkoholową, o której mowa w art. 2 pkt 84 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.), jeżeli postawa, właściwości i warunki osobiste sprawcy oraz zachowanie w okresie wykonywania środka karnego uzasadniają przekonanie, że prowadzenie

pojazdu przez tę osobę nie zagraża bezpieczeństwu w komunikacji. Przepis art. 182 § 1 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W przypadku orzeczenia sądu o dalszym wykonywaniu środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów niewyposażonych w blokadę alkoholową, zakazu tego nie stosuje się w przypadku prowadzenia pojazdów wykorzystywanych do nauki jazdy i egzaminowania, jeżeli skazany jest osobą szkoloną lub egzaminowaną w trybie przewidzianym przepisami ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2015 r. poz. 155) lub ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1414, z późn. zm.).

§ 3. Jeżeli skazany rażąco naruszył porządek prawny w zakresie dotyczącym bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności popełnił przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, sąd może orzec o uchyleniu sposobu wykonywania zakazu prowadzenia pojazdów w postaci, o której mowa w § 1. Przepis art. 182 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie, o którym mowa w § 1 i 3, przysługuje zażalenie.”.

W komentarzu do art. 182a § 1 k.k.w. K. Dąbkiewicz stwierdził, że wprowadza on „nieznaną dotychczas ustawie materialnoprawną podstawę zmiany formy stosowania, orzeczonego uprzednio środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów. Przy czym **należy zauważyć, że nie chodzi tutaj o jakiś nowy dodatkowy środek karny polegający na zakazie prowadzenia pojazdów niewyposażonych w blokadę alkoholową, a jedynie o przyznaną sądowi możliwość dokonania modyfikacji treści czy też formy stosowania środka karnego, który prawomocnie został orzeczony wobec sprawcy na mocy wyroku kończącego prowadzone wcześniej postępowanie karne i rozstrzygającego przedmiot tego postępowania, czyli kwestię odpowiedzialności karnej za zarzucony akt oskarżenia czyn (podkr. wł.).** Instytucja przewidziana w komentowanym przepisie znajduje zatem

zastosowanie w odniesieniu do prawomocnie orzeczonego i już podlegającego wykonaniu środka represyjnego, jakim jest zakaz prowadzenia pojazdów. Przedmiotowe rozwiązanie uwzględnia jedną z fundamentalnych zasad prawa karnego wykonawczego, jaką jest zasada modyfikowania kar i środków w postępowaniu wykonawczym. Zasada ta wymaga korygowania decyzji zawartych w wyroku dotyczących sposobu wykonywania tychże kar i środków, co związane jest z potrzebą okresowej oceny procesu wykonywania orzeczeń dokonywanej przez pryzmat realizacji funkcji kary i środków karnych. **Przepis art. 182a § 1 k.k.w. przy spełnieniu określonych warunków pozwala bowiem sądowi na zmniejszenie (złagodzenie) elementu represyjnego orzeczonego środka zakazu prowadzenia pojazdów (podkr. wł.).**

Kodeks karny wykonawczy uzależnia dokonanie modyfikacji formy dalszego wykonywania środka karnego od spełnienia dwóch warunków, tj. temporalnego, czyli związanego z upływem ściśle wskazanego w ustawie czasu wykonywania środka karnego, oraz od stwierdzenia pozytywnej oceny kryminologicznej. Przepis art. 182a § 1 k.k.w. może być stosowany tylko wówczas, gdy zakaz prowadzenia pojazdów był wykonywany przez okres co najmniej połowy orzeczonego wymiaru, a w przypadku dożywotniego zakazu prowadzenia pojazdów (orzeczonego na podstawie art. 42 § 3 lub 4 k.k.) przez okres co najmniej 10 lat. Dokonanie pozytywnej oceny kryminologicznej wiąże się z ustaleniem, że postawa, właściwości i warunki osobiste sprawcy oraz zachowanie w okresie wykonywania środka karnego uzasadniają przekonanie, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę nie zagraża bezpieczeństwu w komunikacji.

Złagodzenie represyjności orzeczonego uprzednio środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów polega na tym, że sąd może orzec o dalszym wykonywaniu tego środka w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych niewyposażonych w blokadę alkoholową (podkr. wł.), o której mowa w art. 2 pkt 84 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1137 z późn. zm.). Stosownie do tego ostatniego

przepisu blokada alkoholowa to urządzenie uniemożliwiające uruchomienie silnika pojazdu silnikowego, w przypadku gdy zawartość alkoholu w wydychanym przez kierującego powietrzu wynosi co najmniej 0,1 mg alkoholu w 1 dm³. Blokada jest montowana w pojeździe przez producenta lub jego upoważnionego przedstawiciela (art. 66 ust. 1d u.p.r.d.). **Środek karny zakazu prowadzenia pojazdów jest wykonywany w dalszym ciągu, jednakże nie ma on już charakteru bezwzględny, jego zakres zostaje bowiem zawężony wyłącznie do pojazdów niewyposażonych w ww. blokadę** (podkr. wł.). Skazany tym samym będzie mógł się ubiegać o przywrócenie uprawnień, względnie o uzyskanie uprawnień do prowadzenia pojazdów w zakresie limitowanym rozstrzygnięciem podjętym na podstawie art. 182a § 1 k.k.w., czyli do kierowania pojazdem wyposażonym w blokadę alkoholową, o której mowa w art. 2 pkt 84 u.p.r.d. **Postanowienie sądu wydane na podstawie art. 182a § 1 k.k.w. nie modyfikuje natomiast czasu, na jaki został orzeczony środek karny zakazu prowadzenia pojazdów (zob. w tym zakresie art. 84 § 2 i 2a k.k.)** [podkr. wł.]. Powyższe rozwiązanie wymusiło wprowadzenie niezbędnych zmian w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 155 z późn. zm.). Należy bowiem zwrócić uwagę, że prawomocne orzeczenie zakazu prowadzenia pojazdów stanowi podstawę decyzji administracyjnej o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami (art. 103 ust. 1 pkt 4 u.ok.p.), a starosta wydaje decyzję administracyjną o przywróceniu uprawnień dopiero po ustaniu przyczyn, które spowodowały jego cofnięcie (art. 103 ust. 3 u.ok.p.). Ponadto nie może być szkolona oraz nie może być egzaminowana osoba, w stosunku do której został orzeczony prawomocnym wyrokiem sądu zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych w okresie i zakresie obowiązywania tego zakazu (art. 22 ust. 1 pkt 2 i art. 50 ust. 2 pkt 2 u.ok.p.). Przedmiotowe unormowania stałyby tym samym na przeszkodzie efektywnej realizacji postanowienia sądu wydanego na podstawie art. 182a § 1 k.k.w., skoro bowiem zakaz jest wykonywany w dalszym ciągu, to oczywiste jest, że nie sposób

mówić o ustaniu przyczyny uniemożliwiającej przywrócenie uprawnień oraz zakazującej szkolenia i egzaminowania osoby ubiegającej się o uprawnienia. Potencjalny konflikt, jaki mógłby powstać na tle ww. unormowań, został rozwiązany poprzez dodanie do ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami nowych jednostek redakcyjnych, odpowiednio w art. 22 ust. 2a, art. 50 ust. 3a oraz w art. 103 ust. 3a u.ok.p. Stosownie do dwóch pierwszych regulacji przepisu art. 22 ust. 1 pkt 2 oraz art. 50 ust. 1 pkt 2 u.ok.p. nie stosuje się w przypadku orzeczenia sądu o wykonywaniu zakazu prowadzenia pojazdów w postaci, o której mowa w art. 182a § 1 k.k.w. Z kolei art. 103 ust. 3a u.ok.p. określa, że przywrócenie uprawnień następuje również w przypadku orzeczenia sądu o wykonywaniu zakazu prowadzenia pojazdów w postaci, o której mowa w art. 182a § 1 k.k.w. W pewnym sensie dopełnieniem ww. nowych rozwiązań wprowadzonych do ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami jest regulacja zawarta w art. 182a § 2 k.k.w., zgodnie z którą w przypadku orzeczenia sądu o dalszym wykonywaniu środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów niewyposażonych w blokadę alkoholową, zakazu tego nie stosuje się w przypadku prowadzenia pojazdów wykorzystywanych do nauki jazdy i egzaminowania, jeżeli skazany jest osobą szkoloną lub egzaminowaną w trybie przewidzianym przez przepisy ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami lub ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1414 z późn. zm.).

Postanowienie sądu wydane w przedmiocie wskazanym w art. 182a § 1 k.k.w. podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia.

Odpowiednie stosowanie art. 182 § 1 k.k.w. oznacza obowiązek przesłania odpisu postanowienia odpowiedniemu organowi administracji rządowej lub samorządu terytorialnego właściwemu dla miejsca zamieszkania skazanego. Ma to istotne znaczenie dla właściwej realizacji ww. decyzji, o czym już wskazywano w uwadze poprzedzającej. Ponadto należy zwrócić uwagę, że stosownie do art. 103 ust. 3a u.ok.p., wydając decyzję o przywróceniu

uprawnienia do kierowania pojazdami, starosta wpisuje do prawa jazdy informację o ograniczeniu uprawnienia do kierowania wyłącznie pojazdem wyposażonym w blokadę alkoholową, o której mowa w art. 2 pkt 84 u.p.r.d. Wpis dokonywany jest z urzędu na okres trwania zakazu prowadzenia pojazdów (zob. też art. 13 ust. 5 pkt 7 u.ok.p.).

Rażące naruszenie porządku prawnego przez skazanego może być podstawą wydania przez sąd postanowienia o uchyleniu sposobu wykonywania zakazu prowadzenia pojazdów w postaci, o której mowa w art. 182a § 1 k.k.w. Przy czym nie chodzi tu o każde zachowanie, które mogłoby być oceniane z punktu widzenia ww. kwantyfikatora, ale wyłącznie o rażące naruszenie porządku prawnego <w zakresie dotyczącym bezpieczeństwa ruchu drogowego>. Oczywiście jest to miernik o charakterze wysoce ocennym, ustawodawca precyzuje jedną z takich okoliczności, a mianowicie popełnienie przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji” (K. Dąbkiewicz, *Kodeks Karny Wykonawczy. Komentarz*, Wydawnictwo a Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 744-748).

Z kolei K. Postulski w komentarzu do art. 182a Kodeksu karnego wykonawczego stwierdził, między innymi, że „[o] zmianie sposobu wykonywania zakazu prowadzenia pojazdów orzeczonego na podstawie art. 42 § 3 lub 4 k.k. postanawia sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji. Decyzja sądu ma charakter fakultatywny, a ocenie podlegają:

- a) postawa sprawcy (chodzi o postawę po popełnieniu przestępstwa, w szczególności o różne formy zachowania i zadośćuczynienia wobec pokrzywdzonego, starania o naprawienie szkody, wyrażoną skruchę, bezzwłoczne poddanie się wszystkim rygorom wynikającym z wyroku itp.);
- b) właściwości i warunki osobiste sprawcy (stan zdrowia, cechy osobowości, charakteru, utrwalone sposoby reagowania na stres i sytuacje trudne, stabilizacja trybu życia, warunki rodzinne i środowiskowe, stabilność społecznie pożądanych postaw itp.);

c) zachowanie w okresie wykonywania środka karnego (przestrzeganie porządku prawnego, nienadużywanie alkoholu, unikanie środowisk patologicznych itp.).

Ocena okoliczności wymienionych w tezie poprzedniej powinna odpowiedzieć sądowi na pytanie, czy w przyszłości, po zmianie sposobu wykonywania zakazu prowadzenia pojazdów, istnieje pozytywna prognoza, co do tego, że prowadzenie przez skazanego pojazdu nie będzie zagrażało bezpieczeństwu w komunikacji. Jednak mimo oceny, iż taka prognoza istnieje, sąd nie ma obowiązku postąpić w myśl art. 182a § 1 k.k.w., jeżeli sprzeciwiają się temu np. okoliczności popełnienia czynu, jego negatywny odbiór społeczny itp.

Dla dokonania przez sąd prawidłowych ustaleń i ocen niezbędne jest zebranie stosownych informacji w drodze wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez kuratora sądowego oraz uzyskanie wiedzy o skazanym, jaką dysponuje Policja.

Nie każde rażące naruszenie porządku prawnego po zmianie sposobu wykonywania środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów stanowi podstawę do uchylenia postanowienia, o którym mowa w art. 182a § 1 k.k.w. Musi ono dotyczyć bezpieczeństwa ruchu drogowego, w szczególności przez popełnienie przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Ponadto istnieje wymóg, aby to naruszenie porządku prawnego w wymienionym zakresie było <rażące>, a więc wymagane jest ustalenie znacznego ładunku jego pejoratywności. Chodzi zatem o takie naruszenie porządku prawnego, które cechuje jaskrawość, oczywistość, duże nasilenie złej woli, przy uwzględnieniu skutków, sposobu i okoliczności tego zachowania, a także stopień jego społecznej szkodliwości (...).

Zamieszczony w art. 182a § 3 k.k.w. zwrot <w szczególności> oznacza, że popełnienie przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji nie jest jedyną formą rażącego naruszenia porządku prawnego w zakresie dotyczącym bezpieczeństwa ruchu drogowego. Musi to być jednak zachowanie rodzajowo

zbliżone do popełnienia wymienionego przestępstwa” (http://lex/lex/content.rpc?reqId=1487251507262_1056647712).

Dopełnieniem regulacji odnoszących się do wykonywania zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio jest **również art. 84 § 2a k.k.** regulujący instytucję **przedterminowego uznania tego środka karnego orzeczonego dożywotnio za wykonany.**

Przepis art. 84 k.k. *in toto* ma następującą treść:

„Art. 84. § 1. Sąd może po upływie połowy okresu, na który orzeczono środki karne wymienione w art. 39 pkt 1-3, uznać je za wykonane, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego, a środek karny był w stosunku do niego wykonywany przynajmniej przez rok.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli środki karne wymienione w art. 39 pkt 2, 2a i 3 orzeczono na podstawie art. 41 § 1a albo art. 42 § 2.

§ 2a. Jeżeli środek karny orzeczony został dożywotnio, sąd może uznać go za wykonany, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego i nie zachodzi obawa ponownego popełnienia przestępstwa podobnego do tego, za które orzeczono środek karny, a środek karny był w stosunku do skazanego wykonywany przynajmniej przez 15 lat (podkr. wł.).

§ 3. Sąd może zwolnić skazanego z obowiązku orzeczonego na podstawie art. 41b § 5 lub 7 po upływie połowy okresu, na który go orzeczono, jeżeli obowiązek był stosowany przynajmniej przez rok, a zachowanie skazanego wskazuje, że dalsze stosowanie obowiązku nie jest niezbędne do spełnienia celów środka karnego.”.

A. Zoll w komentarzu do art. 84 k.k. stwierdził, między innymi, że „[z]e względów na prewencję ogólną i zadośćuczynienie poczuciu sprawiedliwości **możliwość przedterminowego uznania za wykonany środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów orzeczonego na podstawie art. 42 § 2 jest wykluczona, jeżeli zakaz ten został orzeczony w stosunku do sprawcy przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, znajdującego się w czasie popełnienia przestępstwa w stanie nietrzeźwości, pod wpływem środka**

odurzającego albo w stosunku do sprawcy, który zbiegł z miejsca zdarzenia określonego w art. 173, 174 lub 177.

Nowela z dnia 20 lutego 2015 r. (ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U z 2015 r., poz. 396 - przyp. wł.) **doprowadziła do zgodności z Konstytucją stan prawny związany z orzeczeniem zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na podstawie art. 42 § 3 lub 4 dożywotnio** (podkr. wł.). Według stanu prawnego obowiązującego do 30 czerwca 2015 r. (powołana wyżej ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. weszła w życie z dniem 1 lipca 2015 r. - przyp. wł.) nie było możliwości przedterminowego uznania tego środka karnego za wykonany. (...). Wprowadzony powołaną ustawą art. 84 § 2a umożliwia uznanie środka karnego orzeczonego dożywotnio (także na podstawie art. 41 § 1a) za wykonany, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego i nie zachodzi obawa ponownego popełnienia przestępstwa podobnego do tego, za które orzeczono środek karny. Warunkiem jest wykonywanie środka karnego przynajmniej przez 15 lat” (http://lex/lex/content.rpc?reqId=1487674119795_649969713).

J. Majewski, w komentarzu do zmiany art. 84 Kodeksu karnego, [w:] *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, stwierdził, że „[p]rzepisy obowiązujące do 30 czerwca 2015 r. w zasadzie nie przewidywały stosowania instytucji przedterminowego uznania środka karnego za wykonany w odniesieniu do środków karnych orzeczonych na zawsze. Wyjątkiem były środki karne wymienione w art. 39 pkt 2b (wówczas: obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu). Dotychczasowy art. 84a § 1, uchylony przez nowelę z dnia 20 lutego 2015 r., przewidywał, że w razie orzeczenia takich środków na zawsze można je uznać za wykonane, jeżeli zachowanie skazanego po popełnieniu przestępstwa i w czasie wykonania kary uzasadniają przekonanie, iż po uchyleniu obowiązku lub zakazu nie popełni on ponownie przestępstwa przeciwko wolności

seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego, a obowiązek lub zakaz był wykonywany co najmniej 10 lat.

W piśmiennictwie podnoszono, że stan prawny, w którym nie ma żadnej możliwości przedterminowego uznania za wykonany środka karnego orzeczonego na zawsze, może naruszać konstytucyjną zasadę proporcjonalności [...]. Reakcją ustawodawcy na te obawy jest dodanie do art. 84 nowego § 2a, który rozszerza stosowanie instytucji przedterminowego uznania środka karnego za wykonany, dotychczas ograniczonej jedynie do środków karnych wymienionych w art. 39 pkt 2b, na wszystkie środki karne orzekane dożywotnio (w stanie prawnym obowiązującym do 30 czerwca 2015 r. - <na zawsze>) (podkr. wł.). W zakresie środków karnych wymienionych w art. 39 pkt 2b nowo wprowadzony przepis przejął funkcję dotychczasowego art. 84a § 1, który w związku z tym został uchylony.

Uznanie na podstawie nowo wprowadzonego art. 84 § 2a środka karnego za wykonany ma - podobnie jak to jest w sytuacji, gdy podstawą analogicznej decyzji jest art. 84 § 1 - **charakter definitywny, a nie warunkowy, gdyż nie jest to instytucja o charakterze probacyjnym** (podkr. wł.)” [http://lex/lex/content.rpc?reqId=1487674917072_198252434].

Reasumując tę część rozważań, należy stwierdzić, że rola sądu orzekającego na podstawie art. 42 § 4 k.k. **nie jest rolą notariusza. W każdym przypadku sąd ma bowiem obowiązek dokonać stosownych ustaleń i ocen,** czy możliwe jest orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, a po orzeczeniu tego zakazu istnieją prawne możliwości jego złagodzenia w określonych warunkach przez sąd, co jednocześnie oznacza, że art. 42 § 4 k.k. w zaskarżonym wyżej zakresie jest zgodny z art. 10 ust. 1 w związku z art. 175 ust. 1 i w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Postępowanie w przedmiocie kontroli zgodności art. 42 § 4 k.k. w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie skazania osoby prowadzącej pojazd za popełnienie przestępstwa z art. 178a § 4 Kodeksu karnego w związku z art. 178a § 1 tego Kodeksu w sytuacji, gdy za takie samo przestępstwo osoba ta, jako prowadząca pojazd mechaniczny, była już uprzednio skazana, **z art. 31 ust. 3 Konstytucji** podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

Przepis art. 31 ust. 3 Konstytucji brzmi następująco: „Ograniczenia w zakresie korzystania z **konstytucyjnych wolności i praw** (podkr. wł.) mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.”.

Dla przypomnienia, w uzasadnieniu pytania prawnego Sąd Rejonowy w Ch. podniósł, iż „[n]iewątpliwie jedną z wolności człowieka jest możliwość swobodnego przemieszczania się” oraz że „[o]rzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych pośrednio narusza tę wolność” (s. 5).

Jednocześnie jednak Sąd pytający nie wskazał normy konstytucyjnej zapewniającej ochronę wskazanej wolności (możliwości swobodnego przemieszczania się).

Z tych też powodów (brak odpowiedniego wzorca kontroli, z którego wywodzi się - ulegająca ograniczeniu - konstytucyjna wolność) badanie zgodności art. 42 § 4 k.k., w zaskarżonym zakresie, z art. 31 ust. 3 Konstytucji jako samodzielnym wzorcem kontroli **jest niedopuszczalne**.

Wszak, w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 lutego 2012 r., w sprawie o sygn. akt P 20/10, Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że „zgodnie z art. 32 ustawy o TK (ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Dz.

U. Nr 102, poz. 643 ze zm.; dalej: ustawa o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 1 sierpnia 1997 r. - przyp. wł.) *pytanie prawne musi spełniać wymogi pisma procesowego: wyraźnie określać zarzut niezgodności kwestionowanych przepisów z Konstytucją, w tym wskazywać przedmiot i zakres pytania, odpowiednio wzorce kontroli oraz zawierać należycie sformułowane uzasadnienie zarzutów. Na sędzię spoczywa również ciężar udowodnienia, w zakresie objętym pytaniem, niezgodności ze wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi* (odpowiednikami art. 32 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z dnia 1 sierpnia 1997 r. są: art. 46 i art. 52 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, zgodnie z którymi pytanie prawne także musi spełniać wymogi pisma procesowego, zawierającego, między innymi, sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją oraz jego uzasadnienie, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie - przyp. wł.). *Jak konsekwentnie przyjmuje Trybunał, <ciężar dowodu spoczywa na podmiocie kwestionującym zgodność ustawy z Konstytucją i dopóki nie powoła on konkretnych i przekonujących argumentów prawnych na rzecz swojej tezy, dopóty Trybunał Konstytucyjny uznawać będzie kontrolowane przepisy za konstytucyjne. W przeciwnym razie naruszeniu uległaby zasada kontradiktoryjności postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, a Trybunał przekształciłby się w organ orzekający z inicjatywy własnej> (...).*

Brak adekwatnego uzasadnienia zarzutu niezgodności badanych przepisów z art. 31 ust. 3 Konstytucji stanowi o uchybieniu przez pytający sąd ustawowej powinności określonej w art. 32 ust. 1 pkt 4 ustawy o TK (art. 52 ust. 2 pkt 4 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - przyp. wł.). Prowadzi to do konstatacji, że wydanie przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia w zakresie wymienionego wzorca kontroli jest niedopuszczalne, zatem - zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK (art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem

Konstytucyjnym - przyp. wł.) - *postępowanie podlega w tym zakresie umorzeniu*” (OTK ZU seria A nr 2/2012, poz. 15).

Kontrola zgodności art. 42 § 3 k.k. w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k., z art. 10 ust. 1 w związku z art. 175 ust. 1 i w związku z art. 45 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji (pytanie prawne z dnia 18 stycznia 2017 r.).

W uzasadnieniu tego zarzutu Sąd pytający zwrócił uwagę, że w art. 178a § 4 k.k. „ustawodawca uznał, iż osoby prowadzące po raz kolejny pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości powinny spotkać się ze znacznie surowszą reakcją karną, aniżeli sprawca przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. Taka jest dozwolona swoboda ustawodawcy, który co do zasady jest uprawniony do kształtowania polityki karnej poprzez penalizację (a czasami depenalizację) określonego zachowania”, po czym stwierdził, że „[j]ednakże, swoboda ustawodawcy nie tylko w zakresie decyzji o penalizacji określonych zachowań, lecz także w zakresie decyzji o rodzaju i wysokości sankcji karnych, nie może naruszać zasad wyrażonych w Konstytucji, odnoszących się w szczególności do trójpodziału władzy, niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Ponadto, takie decyzje ustawodawcy nie mogą w sposób sprzeczny z Konstytucją ingerować w prawa i wolności obywatelskie” (uzasadnienie pytania prawnego z dnia 18 stycznia 2017 r., s. 3).

Argumenty przedstawione przez Sąd Rejonowy w Ch. w dalszej części uzasadnienia tego pytania prawnego są tożsame z argumentami tego Sądu zawartymi w uzasadnieniu pytania prawnego z dnia 20 stycznia 2017 r. (*vide* - pytanie prawne z dnia 20 stycznia 2017 r. s. 4-7 oraz pytanie prawne z dnia 18 stycznia 2017 r., s. 3-6).

W końcowym fragmencie pytania prawnego z dnia 18 stycznia 2017 r. Sąd pytający stwierdził, iż „ma na uwadze, że w przypadku skazania za przestępstwo z art. 178a § 4 k.k. w zw. z art. 178a § 1 k.k. zachodzi możliwość, aby sąd nie orzekł środka karnego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, jeżeli zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami. Taki zapis nie niweczy zastrzeżeń co do konstytucyjności przepisu art. 42 § 3 k.k. Ustawodawca obwarował możliwość odstąpienia od orzeczenia sankcji bezwzględnie oznaczonej ustaleniem, że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami. Zatem sąd jest zobligowany zastosować tę bezwzględnie oznaczoną sankcję, o ile nie zachodzi taki wyjątkowy wypadek i to uzasadniony szczególnymi okolicznościami. W większości spraw nie zostaną te przesłanki spełnione i nie ma znaczenia fakt, że praktyka orzecznicza bardzo rozszerza zastosowanie tej wyjątkowej możliwości. Abstrahując od treści przyszłego (merytorycznego - przyp. wł.) rozstrzygnięcia sprawy (...) Sąd wskazuje, że nie można zasadnie twierdzić, aby zachodził wyjątkowy wypadek, usprawiedliwiony szczególnymi okolicznościami w niniejszej sprawie, co pozwoliłoby nie orzec wobec oskarżonego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio (ta wypowiedź Sądu nie ma charakteru przesądzającego sprawstwo oskarżonego)” [s. 6-7].

Jako wzorce kontroli zaskarżonej normy Sąd pytający wskazał, analogicznie jak w przypadku pytania prawnego z dnia 20 stycznia 2017 r., art. 10 w związku z art. 175 ust. 1, art. 45 ust. 1, a także art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Wzorce te zostały omówione w pkt 1 niniejszego stanowiska.

Prawdą jest, iż w art. 42 § 3 k.k. ograniczono możliwość nieorzekania przez sąd zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio **do sytuacji nadzwyczajnej**, dotąd niespotykanej na gruncie Kodeksu karnego. Poprzez użycie sformułowania „wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami” określono bowiem najwyższy przewidziany w tym akcie

prawnym stopień wyjątkowości. Do tej pory wyjątki określało się w Kodeksie karnym zwrotami „w wyjątkowych wypadkach” (na przykład - art. 150 § 2 k.k.), „w szczególnie uzasadnionych wypadkach” (na przykład - art. 60 § 2 k.k.) albo „w szczególnie uzasadnionych okolicznościach” (na przykład - art. 47 § 4 k.k.).

Prawdą jest również, że użyty w art. 42 § 3 k.k. zwrot „wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami” oznacza, iż wymagana jest wielostopniowa kwalifikacja wypadków, w których dopuszczalne jest odstępstwo od reguły orzekania zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio. Wskazuje na to użycie w tym zwrocie aż trzech określeń („wyjątkowy”, „uzasadniony” i „szczególny”) podkreślających wyjątkowość takiej sytuacji. Wszak językowe znaczenie zwrotu „w wyjątkowym wypadku, uzasadnionym szczególnymi okolicznościami” (*vide* - zawarty w niniejszym stanowisku komentarz R. A. Stefańskiego do art. 42 k.k.) wskazuje, że sąd może odstąpić od orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio niezwykle rzadko, i to tylko wówczas, gdy niezastosowanie tego środka dożywotnio jest wsparte szczególnymi okolicznościami.

Niemniej jednak, biorąc pod uwagę powołane wcześniej poglądy doktryny oraz orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, należy stwierdzić, że art. 42 § 3 k.k. w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k., podobnie jak kontrolowany wcześniej art. 42 § 4 k.k., w zaskarżonym zakresie, **nie uniemożliwia sądowi *meriti* sprawowania wymiaru sprawiedliwości.**

Po pierwsze, unormowane w tym przepisie orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio nie następuje *ex lege*, lecz wymaga wydania przez sąd *meriti* wyroku.

Po drugie, ustawodawca uzależnił obligatoryjne orzeczenie zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio od stwierdzenia

przez sąd *meriti* szeregu przesłanek, których wystąpienie sąd ten bada, zanim zastosuje art. 42 § 3 k.k. Wstępnie sąd *meriti* musi stwierdzić, czy osobie prowadzącej pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości można przypisać winę za ten czyn i wydać w związku z tym wyrok skazujący, a jeżeli tak, to sąd *meriti* obowiązany jest ustalić, czy zachodzi jedna z następujących dodatkowych przesłanek:

- 1) czy na przeszkodzie w orzeczeniu zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio nie stoi „wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami” (orzeczenie na podstawie art. 42 § 3 k.k. zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio określa się w literaturze jako **względnie obligatoryjne**, ponieważ jego restrykcyjność łagodzi klauzula o możliwości odstąpienia od jego orzeczenia dożywotnio, jeżeli *verba legis* „zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami”, *vide* - cytowana wcześniej wypowiedź R. A. Stefańskiego),
- 2) jeżeli podstawą zakwalifikowania przestępstwa jako czynu z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. było uprzednie prawomocne skazanie za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., to czy to uprzednie skazanie, w chwili wydawania obecnie wyroku skazującego nie uległo zatarciu (*vide* - art. 76 § 1 k.k. i art. 107 k.k.).

Po trzecie, na orzeczenie sądu o zakazie prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio służy apelacja, co zapewnia kontrolę instancyjną obligatoryjnego orzeczenia tego zakazu (jak już wcześniej zaznaczono, zgodnie z art. 438 pkt 4 k.p.k. względnymi przyczynami odwoławczymi są, między innymi, zarówno rażąca niewspółmierność, jak i niesłuszne zastosowanie środka karnego).

Za okoliczność, która może przesądzić o odstąpieniu od orzeczenia środka karnego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w przypadku skazania za przestępstwo z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a §

1 k.k., może zostać uznana, o czym wcześniej była mowa (*vide* - komentarz W. Górskiego i M. Szewczyka do art. 42 k.k.), w szczególności, wcześniejsza niekaralność za wykroczenia drogowe.

Wydaje się, że w grę mogą tutaj też wchodzić takie okoliczności jak zasługujące na szczególne uwzględnienie (aprobatę): motywacja i sposób zachowania się sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, jak również sposób życia przed popełnieniem przestępstwa i zachowanie się po jego popełnieniu (art. 53 § 2 k.k.).

Jest zatem oczywiste, że rola sądu orzekającego o zakazie prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio na podstawie art. 42 § 3 k.k. wobec sprawcy skazanego z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. **tym bardziej** (*vide* - wcześniejsze rozważania dotyczące środka karnego orzeczanego na podstawie art. 42 § 4 k.k.) **nie może oznaczać roli notariusza. W każdym przypadku sąd *meriti* ma bowiem obowiązek dokonać wyczerpujących ustaleń i ocen**, i na ich podstawie rozstrzygnąć, czy ten środek karny koniecznie należy orzec dożywotnio, czy też, tym razem, wystarczające będzie (wyjątkowo) jego orzeczenie terminowe.

W końcu nie można nie zauważyć, iż Sąd pytający w uzasadnieniu pytania prawnego sam przyznał, że rozważał możliwość odstąpienia od orzeczenia wobec S W. środka karnego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio, jednak, jak ocenił, brak było podstaw do uznania, aby w sprawie tego oskarżonego zachodził wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami. Już tylko z tego powodu trafne wydaje się założenie, iż w sprawie, na tle której analizowane pytanie prawne zostało sformułowane, sąd *meriti* sprawował *de facto* wymiar sprawiedliwości.

Powyższe oznacza, iż art. 42 § 3 k.k. zapewnia sądom *meriti* wystarczające narzędzia procesowe do należytego zbadania, czy istnieją okoliczności, które przemawiają przeciwko orzeczeniu zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio.

Dopełnieniem przedstawionych wyżej rozważań merytorycznych, podobnie jak miało to miejsce w odniesieniu do środka karnego orzecanego dożywotnio na podstawie art. 42 § 4 k.k., jest podkreślenie możliwości dalszego wykonywania zakazu kierowania pojazdami mechanicznymi wszelkiego rodzaju dożywotnio w formie zakazu prowadzenia pojazdów niewyposażonych w blokadę alkoholową oraz dopuszczalności przedterminowego uznania środka karnego orzeczonego dożywotnio za wykonany (*vide* – art. 182a § 1 k.k.w. i art. 84 § 2a k.k.).

Reasumując tę część rozważań, należy stwierdzić, że art. 42 § 3 k.k. - w zakresie, w jakim zobowiązuje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. w związku z art. 178a § 1 k.k. - jest zgodny z art. 10 ust. 1 w związku z art. 175 ust. 1 i w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Postępowanie w przedmiocie zgodności art. 42 § 3 k.k., w zaskarżonym zakresie, z art. 31 ust. 3 Konstytucji, z tych samych powodów, jak w przypadku zawartego w *petitum* pytania prawnego Sądu Rejonowego w Ch. z dnia 20 stycznia 2017 r. zarzutu niezgodności z art. 31 ust. 3 Konstytucji normy wywodzonej z art. 42 § 4 k.k., podlega natomiast umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

Z tych wszystkich względów wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego